

LÄHEMAD ÜRITUSED

Neljapäeval, 7. oktoobril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on kuulajate ees suusatajana alustanud Arvo Teder rääkimas oma aastakümnete taha jäävast sporditeest.

Esmaspäeval, 18. oktoobril kell 15.00 – ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtul huvialaklubis Raavis (Raua tn 1, hoone nurgauks) on külaliseks Tokyo olümpiavõitja, vehkleja Irina Embrich.

Neljapäeval, 11. novembril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on külla oodata huvipakkuvat esinejat.

Esmaspäeval, 15. novembril kell 15.00 – huvialaklubis Raavis on **ESAS Tallinna osakonna aruande-valimiskoosolek**, arutatakse tehtu ja uue tegevuskava üle.

Pühapäeval, 28. novembril Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis:

kell 11.00 – ESAS täiskogu aruande- ja valimiskoosolek.

kell 13.30 – eelmisel aastal ärajäänud **ESAS XV konverents**, peateemaks 100 aasta tagused olulised Eesti spordisündmused ja 40 aasta tagune olümpiaregatt Pirital. Toimub ka **raamatu „Sport ühendab rahvaid“** esitlus, sõna saavad autor **Heikki Roiko-Jokela** ja tõlkija **Kulle Raig**.

Osavõtuks on vajalik eelregistreerimine hiljemalt 20. novembriks meiliaadressil spordiajaloo@esas.ee või tel. 56497632 (Enn Mainla).

Neljapäeval, 9. detsembril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on oodata külla põnevaid esinejaid.

NB! – Spordimuuseumisse sisenemisel tuleb esitada vaktsineerimistõend või negatiivne koroonatest, kuni seda korda pole muudetud!

Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. **Täpsemad infot** (koroonaajal on muutused kiired tulema) ürituste kohta saab Eesti Spordiajaloo Seltsi kodulehelt – www.esas.ee või ESOMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee

KROONIKA

JALGPALLILE PÜHENDATUD NÄITUS SPORDIMUUSEUMIS

Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis sai 11. juunist vaadata huvitavat jalgpallinäitust, mis oli eksponeeritud silmas pidades suviseid Euroopa meistrivõistlusi. Näituse idee autorid, spordimuuseumi teadur Kalle Voolaid ja arendusspetsialist Urmet Paloveer olid koostöös mitmete kollektsionääride ning Eesti Jalgpalli Liiduga kogunud näitusele 24 väärika minevikuga mängusärki, mis

kuuluvad EM-il osalenud meeskondade nimekatele mängijatele. Lisaks nendele saadi toetajatelt näitusele kümneid fännisalle, matšikavasid ja rinnamärke. Innuka maavõistluste pidajana on Eesti koondis aastate jooksul kohtunud kõikide tänavusel Vana Maailma tšempionaadil esikoha nimel võistelnud meeskondadega ja vaatajate jaoks on pandud iga rahvusesinduse esemete juures ka lühike taustainfo vastasseisude minevikust ning tulemustest.

Täna on küll sargid I korruse saalis asendunud fotodega Tokyo olümpiamängudelt, kuid nii seda meeleolukat pildirida kui ka veel keldrigaleriis olevat jalgpallinäituse muud esemelist osa saab vaadata veel kuu aega, so oktoobrikuu. Nii et kiirustage spordimuuseumi!

SPORDIMUUSEUMILE MAINEKAS DISAINIAUHIND

Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi uus püsinäitus „Eesti Spordi Lugu“ pälvis 2021. aasta Kuldmuna turundusauhindade galalt keskkonnadisaini kategoorias pronksmuna (*pildil*) 12 esitatud projekti hulgas! Rõõmustava tulemuse ja sellele eelnenud loometöö eest vastutas hea koostööpartner Neway, mis on Tartus baseeruv strateegiline disainiagentuur.

Kuldmuna teenis Kindluse Kool, hõbesära jäi kanda Eesti salateenistuse ajaloole pühendatud ekspositsioonil „KAPO 100. A Covert Battle for Justice“ ja pjedestaali kolmandat astet jagati Vargamäe muuseumi näitusega „Surma tõde ja elu õigus“. See annab kinnituse, et muuseumi värskendamisele pühendatud jõupingutused läksid asja ette.

SPORDIMUUSEUMIS SAI NÄHA BALTI KARIKAT

Kolm Balti riiki on heidelnud jalgpallimurul Balti karika nimel alates 1928. aastast. Paaril korral on episoodiliselt osalenud ka Soome. Selge, et naabrist tahetakse ikka parem olla, aga ka naabritevaheliste kultuurisidemete arendamisel on oma osa olnud jalgpallilgi. Juba see fakt, et tegemist on Euroopa vanima koondistevahelise järjepideva võistlusega annab Balti turniirile erilise kaalu. Tõsi, seda regionaalset mõõduvõttu Balti karikale ei saa kaugeltki võrrelda heitlusega MM-trofeeale või mõne muule mastaapsele auhinnale, aga kohaliku jalgpallielu edendamisele on sellel oma positiivne mõju olemas. Eriti veel siis, kui võit tuuakse koju, nagu nüüd juunis juhtus. Traditsiooniliselt üle

kahe aasta toimuval võistlusel on 28-st senisest korrast kogunud 14 võitu lätlased, leedukatel on neid kümme ja peale 83-aastast vaheaga neljandat korda tulid sellega toime eestlased. Ja see andiski võimaluse eksponeerida võidutrofeed Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis. Esinduslik auhind vaatas vastu kohe sissepääsu vastas olevast vitriinist septembrini, siis rändas see tagasi A. Le Coq Arenale ootama uut turniiri.

ÕNNETOOV MASKOTT

Spordimuuseumi, EOK ja Postimees Juuniori koostöös toimunud joonistusvõistluste eesmärgiks oli saada kooliõpilase tehtud pilt, mille järgi oleks võimalik valmistada suveniir, mida sobiks anda kaasa igale Eesti atleedile, kes läheb Tokyos toimuvale suveolümpiale medalite nimel heitlema. Kui žürii ning avaliku rahvahääletuse tulemused juunis kokku löödi, selgus üle 900 töö hulgast see kõige silmapaistvaim joonistus, milleks osutus Franca Gelencseri "Eesti ilves" ja just selle joonistuse põhjal õmmeldigi Tokyo olümpiale minevatele Eesti sportlastele õnnetoov maskott (*fotol*). Joonistusvõistlusele laekunud töid saab veel mõni aeg näha muuseumi raamatukogu seintel paiknevatest stendidelt.

“TÄNAN MEE EEST, TÕRVA JÄTKUB OMALGI!”

20 aastat Eesti Spordiajaloo Seltsi (ESAS) suvekooli

Henno Linn, Tiina Naarits-Linn

Kakskümmend suvekooli – auväärne traditsioon, mis väärrib tagasisivaadet ja kinnitab edasimineku vajadust. Rõõm üksteise nägemisest, vahepealsete tegemiste ja spordiajalooliste avastuste omavahel arutamine mõnusalt lõõgastava sporditegevusega vaheldumisi, külaliste mahlakad-põhjalikud ettekanded – need kõik annavad innustavat energiat aasta pimedale ajale vastu minemiseks.

Kaks aastakümnet on suvekooli eest vedanud ja igal suvel kooli juhtinud seltsi esimees **Enn Mainla** (*foto järgmisel leheküljel, vasakul*). Sama raudselt on kõik kakskümmend aastat suvekoolis osalenud ja osalejaid viimasel ajal oma

hõrgutavate kookidega kostitanud seltsi Tallinna osakonna laekur **Viive Reesar** (fotol paremal).

Kui pärast 20. suvekooli lõppu sai Enn Mainlat tänatud, vastas ta talle omase muigega: "Täna me eest, tõrva jätkub omalgi!" Tabavamat ütlust polegi. ESAS-i liikmed on suures osas väarikate põlvkonnast, kes tänu võtavad vastu enesekriitikat unustamata ja kes oskavad vajadusel muiata kõige ja kõigi üle. Samas võiks see ütlus ollagi suvekooli motoks, sest pühendunud spordiajaloo huvilisena ongi iga suvekoolis osaleja tänulik

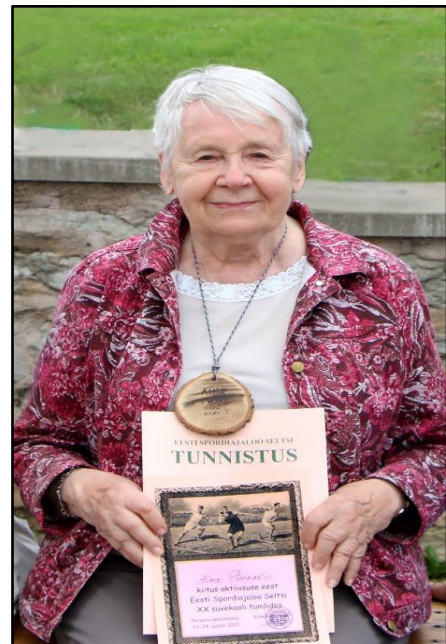

kontsentreeritud spordi- ja ajaloovaimu eest kahel suvepäeval. Samas vahepealne aeg võib tuua kõike, ka tõrva, kui spordiajaloo uurimine pole ootuspärane või juba talletatud spordiloolistes tekstides avastatakse vigu, mis seal olla ei tohiks või korraldajatest sõltumatud jõud sunnivad seltsiliste plaanilised kohtumised ära jätma. Seda rõõmsam on kord aastas istuda ühise meepoti ääres. Kui keegi aga peaks suvekoolis eneses leidma tõrvatilga, siis on küll soov, et ta annaks kohe ka teada, mida ta ise on teinud suurema meemaiuse jaoks. Eks koos saab ka tõrvatilkadest õppida, et neid oleks vähe-vähe ja rõõm jääks saatma suve tipphetki.

ESAS XX suvekool. 2021. aastal toimunud juubelisuvekool leidis aset 23. ja 24. juulil Peraaru sporditalus Roosillal Viljandimaal ja sai avastardi Tokyo 2020. aasta olümpiamängude avapäeval, spordiajalooliselt erilisel päeval, sest covidipandeemia lükkas olümpiamänge terve aasta võrra edasi.

Seltsile aluse panijatest, 37-st ESAS asutajaliikmest (*selts loodi 28. novembril 1989*) on tänaseks seltsis alles kolm, neist XX suvekoolis olid kohal **Enn Mainla** ja **Aime Pärnakivi** (fotol).

XX suvekooli koolmeistreid oli ka kolm. Peraaru sporditalu peremees ja kergejõustikutreener **Holger Peel** (foto järgmisel leheküljel) tutvustas talu võimalusi, rääkis enda rollist Eesti kergejõustikus, Erki Noole fännklubi sünnist Peraaru talus, andis põhjaliku ülevaate pikkade aastate jooksul kogutud ja süsteemselt analüüsitud kergejõustikustatistikast, meenutades meeldivat koostööd Erlend Teemäega.

Kahtedel olümpiamängudel laskesuusatamises võistelnud (1992, 1994) **Eveli Peterson** (fotol paremal) tekitas elevust emotsionaalsete meenutustega taasiseseisvunud Eesti esimestest etteastetest olümpiaareenil. Kõlama jäi tema ootus tänastele naislaskesuusatajatele, et oleks aeg üle sõita OM teatesuusatamise 9. koht, mille Eesti naised saavutasid 1992. aastal Albertville's.

Kolmaski koolitund keskendus olümpiaspordile, kui Viljandimaa pikaaegne spordijuht **Ilmar Kütt** (fotol vasakul) tõi esile maakonna olümpiasportlased. Tutvustus algas Eesti spordiajaloo kroonijuveelist, Martin Kleinist. Tarvastu mehena tõi ta mitte ainult Viljandimaale, vaid kogu Eestile kõigi aegade esimese olümpiamedali, kui 1912. aastal võitis Stockholmis maadlushõbeda.

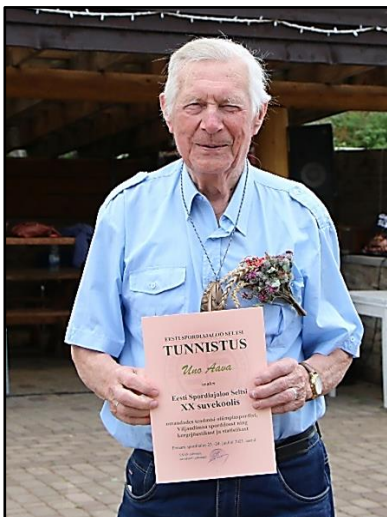

Suvekooli sporditunnid (noolevise, korvpalli vabavisked, mürkky, petank, naelte löömine) ja mälumäng olid valdavalt traditsioonilised nagu ka aktiivne

osalus ja võistlustega kaasnev hea tuju. Sel korral pärjati kokkuvõttes parimaks spordidaamiks äsja seltsi liikmeks astunud, õpilasena purilennusporti harrastanud ja kaasajal spordiajaloolisi raamatuid toimetav **Tiina Naarits-Linn** (parempoolsel fotol koos Rein Järva (vasakul) ja Toivo Järvisega mälumängus võiduka trionä) ning parimaks spordihärraks ka mitte väga kaua seltsi liige olnud, endine tippvõrkpallur ja treener **Tõnu Jago** (vasakpoolsel fotol).

Tunnustusmedaleid jätkus kõigile. Esile toomist väärivad suvekooli kõige väarikamad ja inimestena imelised seltsilised, kes võiksid olla etikiõpetajateks nii mõnelegi – kõigile jagus neilt viisakat tähelepanelikkust, meeldivat suhtlemist, siirast osavõtlikkust ja tänulikkust. Rääkimata aktiivsest osalemisest kõiges. Nendeks on: 2001. aastal 20. sajandi Eesti parimaks rallisõitjaks valitud **Uno Aava** (foto vasakul), kes tähistab tänavu 22. novembril oma 93. sünnipäeva; NSVL ringrajasõidu meistrivõistluste individuaalne pronks (1952) **Monika Holm** (foto keskel), kes tähistab tänavu 22. oktoobril 90. sünnipäeva; EM hõbe korvpallis (1958) **Aime-Maie Tobi** (foto paremal), kes tähistab järgmise aasta 13. mail 90. sünnipäeva.

Kakskümmend aastat ESAS suvekoole. Suvised mõttekaaslaste kohtumised on seni toimunud vaid neljas Eesti maakonnas. Esimesed neliteist suvekooli toimusid võrdsest Jõgevamaal Lohusuus (I-V ja VII-VIII) ning Viljandimaal Vaiblas (VI ja IX-XIV). Järgmised neli suvekooli toimusid Valgamaal, kolm Madsal (XV-XVI ja XVIII) ning üks Käärikul (XVII). Seejärel toimus üks suvekool Pärnumaal Jõulumäel (XIX) ja juubelisuvekool viis kaheksandat korda Viljandimaale, sel korral Roosillale (XX). Allpool kokkuvõtvalt millest on need kakskümmend aastat räägitud:

- I. **2002**, 10.–11. august – Lagedi spordibaasis Lohusuus Jõgevamaal. Teemal „Spordiajaloo kogumine, säilitamine ja uurimine“ rääkis Spordimuuseumi põhjal **Enn Mainla**, sõna võtsid **Rein Järva** jt.
- II. **2003**, 9.–10. august – Lagedi spordibaasis Lohusuus Jõgevamaal. Teemal „Kuidas valgustada spordiajalugu ajakirjanduses“ jagas õpetust **Tiit Lääne** ja oma tähelepanekuid lisasid **Juhan Maidlo, Aime Pärnakivi, Ille Palm, Rein Järva** jt.
- III. **2004**, 7.–8. august – Lagedi spordibaasis Lohusuus Jõgevamaal. Teemat „Spordistatistika spordiajaloolase töös“ lahkasid **Rein Järva, Kaljo-Mihkel Johannes, Märt Ibrus, Erlend Teemägi**; reisist Kanada sportlik e eestlaste juurde tegi ülevaate **Enn Mainla**.
- IV. **2005**, 6.–7. august – Lagedi spordibaasis Lohusuus Jõgevamaal. Teema „Intervjueerimine kui spordiajaloolise materjali kogumise meetod“. Kogemusi jagas **Ille Palm**, täiendas **Erlend Teemägi**. Tartu malekuulsust Lionel Kieseritzky´t meenutas **Arvo Kruus**.
- V. **2006**, 5.–6. august – Lagedi spordibaasis Lohusuus Jõgevamaal. Spordikronoloogia koostamise probleemidest rääkisid **Rein Järva, Enn Mainla**. Spordiajaloo uurimisest Soomes andis ülevaate **Leena Laine**.
- VI. **2007**, 11.–12. august – Nõmmeotsa talus Vaiblas Viljandimaal. Spordibiograafilise leksikoni koostamise probleeme valgustasid **Aare Oja, Valeri Maksimov** ja **Erlend Teemägi**, ISHPES kongressist Kopenhaagenis andis ülevaate **Enn Mainla** ja selle organisatsiooni tegemistest rääkis **Leena Laine**.
- VII. **2008**, 9.–10. august – Lagedi spordibaasis Lohusuus Jõgevamaal. Teemal „Olümpialaste biograafiate koostamine“ tegi ettekande **Erlend Teemägi**, elulugude lindistamisest rääkis **Ille Palm**, ISHPES 9. seminarist tegi kokkuvõtte **Enn Mainla** ning Moskva OM regati organiseerimisest ja seiku rahvusvahelise jalgrattakohtunikuna rääkis **Oleg Sapožnin**.
- VIII. **2009**, 7.–8. august – Lagedi spordibaasis Lohusuus Jõgevamaal. Teema: „Eesti kergejõustiku ja jalgpalli 100. aastapäev“. Koolitajateks vastava ala asjatundja, **Erlend Teemägi** ja **Indrek Schwede**.
- IX. **2010**, 7.–8. august – Nõmmeotsa talus Vaiblas Viljandimaal. Teemal „Sporditegevuse jäädvustamine“ jagas oma kogemusi **Paul Kuldkapp**, talispordimuuseumi ettevalmistamise käiku tutvustas **Daimar**

- Lell** ja ISHPES seminarist Israelis rääkis **Enn Mainla**.
- x. **2011**, 6.–7. august – Nõmmeotsa talus Vaiblas Viljandimaal. Maaspordist andis ülevaate **Ants Saar**, spordiharrastusest kui kultuuri-nähtusest rääkis **Rein Järva** ja **Enn Mainla** tegi kokkuvõtte seni toimunud üheksast suvekoolist.
 - xi. **2012**, 4.–5. august – Kolga-Jaani valla puhkemajas Vaiblas Viljandimaal. Oma jooksupõlvast ja nüüdsest treeneritööst rääkis **Enn Sellik**, Viljandimaa spordiajaloo uurimisest andis ülevaate spordijuht **Ilmar Kütt**.
 - xii. **2013**, 3.–4. august – Kolga-Jaani valla puhkemajas Vaiblas Viljandimaal. Enda tööst EOK-s rääkis EOK asepresident **Toomas Tõnise**. Soome sõsareltsi tegemisi tutvustas esimees **Heikki Roiko-Jokela**.
 - xiii. **2014**, 2.–3. august – Kolga-Jaani valla puhkemajas Vaiblas Viljandimaal. Enda sporditeest ja võrkpallikohtunikuna tegutsemisest Eestis ja hiljem Saksamaal rääkis **Alexander Mühle**, oma sportlikust eluteest rääkis **Kahro Lukk**, Soome sõsareltsi esimees **Heikki Roiko-Jokela** rääkis presidendi Urho Kaleva Kekkoneni rollist Eesti-Soome spordisuhetes.
 - xiv. **2015**, 1.–2. august – Kolga-Jaani valla puhkemajas Vaiblas Viljandimaal. Laskespordi saladustesse viis 3x maailmameister **Matti Jõgi**, matkatarkusi jagas **Agnes Sirkel**.
 - xv. **2016**, 31. juuli – 1. august – Madsa spordibaasis Valgamaal. Teemaks Tehvandi (**Kristjan Karis**), Kääriku (**Avo Orav**) ja Madsa (**Raido Mägi**) spordibaaside arengulugu ja tulevik.
 - xvi. **2017**, 4.–5. august – Madsa spordibaasis Valgamaal. Oma vaateid spordile jagas olümpiavõitja **Jaak Uudmäe**, Soome-Eesti spordisuhetest rääkisid **Heikki** ja **Tapio Roiko-Jokela**, suhtlemise erisustest eri generatsioonides rääkis **Tiina Naarits-Linn**.
 - xvii. **2018**, 27.–28. juuli – Kääriku spordikeskuses Valgamaal. Kääriku spordibaasi minevikust, olevikust ja tulevikust rääkisid **Avo Orav**, **Peeter Kudu** ja **Toomas Savi**. Psühholoogia vallast jagas teadmisi **Tiina Naarits-Linn**.
 - xviii. **2019**, 2.–3. august – Madsa spordibaasis Valgamaal. Spordi erinevatest tahkudest jagasid õpetust **Hans Torim**, **Ülo Mere**, **Erki Nool**, **Vello Lään** ja **Tiina Naarits-Linn**.
 - xix. **2020**, 29.–30. juuli – Jõulumäe tervisespordikeskuses Pärnumaal. Spordibaasi ajalugu tutvustas **Enn Tasalain**. Olümpiateemadel maailma, Eesti ja Pärnumaa kohta jagasid teadmisi **Enn Hallik**, **Allar Raja** ja **Priit Neeme**. Amsterdami olümpiafilmi kommenteeris **Hannes Korjus**.
 - xx. **2021**, 23.–24. juuli – Peraaru sporditalus Roosillal, Viljandi vallas. **Holger Peel** tutvustas oma sporditalu, rääkis Erki Noole fännklubi ajaloo ning andis ülevaate enda tegemistest kergejõustiku statistika vallas. Oma olümpiakogemusest rääkis laskesuusataja **Eveli Peterson**. Viljandimaa olümpiasportlasi läbi aja tutvustas spordijuht **Ilmar Kütt**.

Juubelisuvekoolist osavõtjad ühispildil peale autasustamist (vasakult): 1. reas Kersti Põldvee, Natalja Taivere, Aime-Maie Tobi, Aime Pärnakivi, Viive Reesar, Mai Luik, Monika Holm ja Anne Tamm; 2. reas Henno Linn, Rein Ling (taga), Tiina Naarits-Linn, Tõnu Kivi, Henn Karits, Toivo Järvis, Aarne Peterson, Holger Peel, Enn Mainla, Uno Aava, Tõnu Jago, Rene Rinaldo, Peep Põldvee ja Mait Luha

Elagu suvekool! Uute suviste spordiajalooseltsiliste kohtumisteni!

SPORDIMUUSEUM VÕRKPALLI EM-il

Võrkpalli Euroopa meistrivõistluste D-alagrupi matšid septembri alul peeti kodus Tallinnas Saku Suurhallis, kus võõrustajatiim kuulus ühte alagruppi lätlastega, slovakkidega, prantslastega ja horvaatidega.

Enne kohtumisi oli igal huvilisel võimalik põigata läbi spordimuuseumi tegevusalalt, kuhu oli toodud paar atraktsiooni (hüppeplakat, reaktsioonisein)

ning eksponaadid, mis iseloomustavad kõige paremini kohaliku võrkpalli säravamaid hetki (Viljar Loori medalid ja Kalevi 1968. aasta NSV Liidu meistritiitliga kaasnenud auhinnad).

ALGUS ÜLE KIVIDE JA KÄNDUDE

Uus seltsipäevade hooaeg algas pisikese pettumusega. Septembrikuu teisel päeval lootsime, et lõpuks saab teoks aasta esimesel poolel mitmel korral võimatuks osutunud kohtumine Elva laskesuusatreeneri Rein Pedajaga. Paraku nüüd püüe kuni viimase hetkeni temaga kontakti saada ebaõnnestus.

Aga pole halba heata, see andis kohale tulnud seltsiliikmetele endile võimaluse oma mälestustesalve tühjendada.

Kuna oodati elvalast, siis viiski kümnendat kümnendit käiv Heiki Kuigo (*pildil*) jutu Elva teemadele ja rääkis põnevaid lugusid oma noorpõlvest. Ta tõstatas küsimuse, miks tavaliselt räägitakse nagu oleks Elvas lasketiir nõukaajal ehitatud. Tema oli Elva lasketiirus poisikesena käinud juba enne sõda

padrunikesti korjamas koos teiste poistega, kui laskeharjutused läbi olid. Ja see oligi võimalik, sest kaitseliit rajas Elvasse lasketiiru juba 1935. aastal.

Helgi Pensa (*pildil*) näitas ja kommenteeris seltskonnale oma kätetööd – albumit, mis sisaldas fotosid ja dokumente oma mõni aasta tagasi lahkunud tõstetreenerist abikaasa Kalevi Pensa tegevuse kohta, kes oli ka meie seltsi liikmena kogunud ja uurinud tõstesporti ajalugu Tartumaal ja Lõuna-Eestis ning koondanud selle materjali kaheks raamatuks: Tõstesport ja jõumehed Tartumaal 1920.–1998. a. (1999) ja Tõstesportist Lõuna-Eestis läbi aegade (2004).

SPORDIAJALOO KONGRESS LISSABONIS

Daimar Lell, Johannes Vedru

Siinkirjutajad osalesid 14.-16. septembrini Portugali pealinnas Lissabonis CESHi ja ISHPESi ühiskongressil „Sport ja poliitika antiikajast kuni tänapäevani“. Üritust korraldasid ühiselt kaks rahvusvahelist spordiajaloo ühingu koostöös Lissaboni Nova ülikooli kaasaegse ajaloo instituudiga. Peamine korraldaja oli Euroopa Spordiajaloo Komitee ehk CESH, kes oli lahkesti nõus ka Rahvusvahelise Kehakultuuri- ja Spordiajaloo Ühingu ehk ISHPESi kampa võtma. ISHPESi ametist lahkunud presidendi Annette Hofmanni sõnul oli see hea lahendus, kuna aega arvestades ei oleks ilmselt üksinda välja veetud.

Hübriidvormis toimunud kongressil sai osaleda nii veebirakenduse Zoom abil kui ka kohapeal. Taolisel tasemel füüsiline kokkusaamine oligi pärast koroonapandeemia puhkemist peaaegu et esimene. Kogu osalejate arvu oli siiski raske hoomata. 139 ettekande järgi võib arvata, et see arv jäi 140 kanti, neist Lissabonis kohal oli kolmandik. Kaugosalusega piirdusid mitteeurooplased, aga ka näiteks soomlased olid jäänud kodumaale.

Johannes, Vikerraadio spordiajakirjanikuna, oli kaasa võtnud oma igapäevased tööriistad ning kolme päeva jooksul talletas ta hulgaliselt arvamusi, mis kõlasid eetris 19. septembri „Spordipühapäevas“. Järgnevalt kokkuvõtte Johannese Vedru (*fotol kongressil ettekannet pidamas*) poolt saates räägitust.

CESH ja ISHPES on pealtnäha küllaltki sarnased organisatsioonid ning ka vanust on neil enam-vähem ühepalju – umbes 25-30 aastat. Kongressil viibisid mitmed tunnustatud spordiajaloolased, oma valdkonna tipptegijad. Üks värvikam neist oli sakslasest professor Arnd Krüger. 77-aastane Krüger oli ise omal ajal kõrgel tasemel sportlane. Ta esindas Lääne-Saksamaad 1968. aasta Mexico olümpiamängudel, kus jõudis 1500 meetri jooksus poolfinaali. Krüger on ka üks CESHi asutajaliikmeid ning selle organisatsiooni esimene president. Seejuures pidas CESH ISHPESiga ühist kongressi üldse esmakordselt. Miks? Nii mõnedki on maininud, et need kaks organisatsiooni on algusest peale veidi rivaalitsenud. Krüger seda arvamust ei jaganud, tema arvates läheb tarvis mõlemat: „*Mina tegelikult rivaliteeti ei näe, sest paljud inimesed kuuluvad mõlemasse organisatsiooni. Küsimus on tegelikult selles, kas aastas peaks olema üks või kaks rahvusvahelist kohtumist või peaks olema vaid üks kahe aasta tagant. Kui oled juba tunnustatud uurija, keda üritustele kõnelema kutsutakse, siis võiks ju organisatsioon kohtuda korra kahe aasta tagant. Aga noore uurija jaoks, kes oma tööd presenteerima peab, ei pruugi isegi kahest kohtumisest aastas piisata. Seega on oluline, kellele tegevuse teravik suunata,*“ rääkis professor Krüger. „*Kui liikmed on kogenud uurijad, piisaks ühest, noorte teadlaste puhul on aga kaks organisatsiooni hea. Ja põhimõtteliselt on see nii Põhja-Ameerikas, Austraalias, Aasias, kontinentide põhiselt on neid mitmeid. Miks ei peaks siis selliselt olema Euroopas? Euroopas on spordi mõttes olemas ühine identiteet. On tähtis sellest ühisest pärandist aru saada ja seda analüüsida,*“ mõtiskles Krüger.

CESHi presidendi ametit asus värskelt täitma laia rahvusvahelise haardega ajaloodoktor Daphne Bolz, kes on spordiajaloo alal töötanud nii Prantsusmaal, Saksamaal kui Suurbritannias. Bolzi sõnul on CESH viimase kümnendi jooksul kasvanud. Praegu on liikmeid umbes 120, kellest suurem osa on pärit Euroopast. Ka Bolz usub, et kaks organisatsiooni mahuvad Euroopasse kenasti ära. „*On tähtis Euroopa ühisest spordipärandist aru saada ja seda analüüsida,*“ tõdes doktor Bolz, „*ning CESH just seda teebki: toob nende teemadega töötavad ajaloolased kokku. Samas on uurijate teadmised ja riigisisised traditsioonid erinevad. Sama teeb ISHPES, mis on aga oluliselt globaalsem. Viimastel aastatel on nad eriti Aasia-suunal kasvanud. Mõlemad organisatsioonid toovad kasu, annavad võimaluse erinevate vaatenurkade avamiseks. Euroopa spordiajaloolasena on huvitav teada, mida Aasias, USAs või Austraalias tehakse. Spordiajalugu on laiem, kui see, mida me Euroopas teeme. Võrdlus on alati huvitav,*“ tõdes Bolz.

ISHPESi presidendina astus Lissabonis ametisse professor Pierre-Olaf Schut, kes töötab igapäevaselt Pariisis. Schuti sõnul läheb ISHPESil praegu hästi. „*Meil on konverents, anname välja auhindu, teeme koostööd maineka ajakirjaga The International Journal of the History of Sports, korraldame suvekooli. Tegevust on palju,*“ sõnas Schut. „*Põhilisi väljakutseid on minu jaoks kaks. Esiteks tuleb taastada see aktiivsus, mis meil oli enne koroonapandeemiat. Teine väljakutse on seotud organisatsiooni juhtimisega.*“

Loomulikult presenteeriti kongressil hulgaliselt erinevat laadi uurimusi. Peateema ehk sport ja poliitika määras siiski palju. Seejuures tuleb rõhutada, et Eesti vastu näidati üles suurt huvi. Tutvusime näiteks veidi põhjalikumalt prantslastega, kes koostavad praegu andmebaasi NSV Liidu esindajatest rahvusvahelistes spordiorganisatsioonides. Neile pakkusid palju huvi nii minu kui teise kohal viibinud eestlase Daimar Lelle teadmised.

Daimar Lell on ISHPESi üritustel nüüdseks osalenud 11 korda. *„Algusaegadel kutsus põnevus, et näha maailma, neid inimesi ja tegeleda endale südamelähedase alaga. Siin käies on tekkinud tore perekond, õlg-õla tunne. Kohtad vanu tuttavaid ja sõpru, aga leiad alati ka mõne uue ja põneva persooni. Nendest kohtumistest ja kontaktidest on välja kasvanud toredaid ja kasulikke asju, minevikus näiteks mõni näituse- või ürituse korraldamise idee,“* rääkis Lell. *„Ka mõte korraldada ISHPESi seminar 2008. aastal Eestis. Ma arvan, et see meil õnnestus, sellest räägitakse siiamani ja tuletatakse meelde. Inimestel on alati vaja kuskile seltskonda kuuluda ja see on kindlasti üks selline koht, kuhu on tore kuuluda,“* lisas ta. *„Seekordse kohtumise teema on sport ja poliitika ning tundub, et teemasse on hästi mindud. Kui hakatakse spordist ja poliitikast rääkima, siis loomulikult on vanad head teemad: fašismiperiood erinevates riikides ja teisest küljest nõukogude sport. Nõukogude sport ja selle uurimine on seekord tõesti kuidagi eriliselt fookuses ja me tunneme end nagu erikülalised. Nõukogude sporti ja (spordi)süsteemi uurivad inimesed nõ väljastpoolt asurkonda, on nad siis Prantsusmaal, Šveitsis, Saksamaal või hoopis ookeani taga. Oleme sattunud põnevasse seltskonda,“* kinnitas Daimar Lell (fotol ettekannet pidamas).

Hea seltskond oli see tõepoolest. Ja tõeline pärl selles seltskonnas oli ajaloo professor Barbara Keys, võimalik, et üks tunnustatumaid spordiajaloolasi maailmas üldse. Viimastel aastatel on Keys pühendunud rohkem inimõiguste ajaloole, aga spordiga on ta tegelenud pikalt ja andnud välja mitmeid olulisi raamatuid. Keys elas pool aastat Moskvas ning kirjutas ka nõukogude spordisüsteemist. Lõppenud kongressil pidas ta väga hea ettekande inimõiguste küsimusest olümpiamängude ajaloo kontekstis. Sain professor Keysiga vestelda ning küsisin temalt, miks siis lummas nõukogude spordisüsteem niivõrd paljusid lääne uurijaid? „*Ma arvan, et siin on veidi tegemist külma sõja nostalgiaga. Külmas sõjas oli vaenlane väga selge: Nõukogude Liit oli kuri, pahalane, kes võinuks hävitada lääneliku eluviisi,*“ selgitas professor Keys. „*Seega, erakordne vastasseis, kus piirid on nii selgelt joonistunud. Tead, kelle vastu ja kuidas pead võitlema. Võrrelge seda tänaste vaenlastega: viirus või kliimamuutused. Väljakutsed on tohutud ja vastased pole teised inimesed, mõni riik või valitsus. Lisaks paelub nõukogude sport seeläbi, et nad olid nii edukad. Läänele võrdne vastane. Oli pingeline võistlus, kes võidab rohkem medaleid. Selles mõttes olid kõik olümpiamängud justkui karikafinaalid. Kes sel korral võidab? Kui NSV Liit võitis, siis kas tänu sellele, et nende eluviis oli parem? Olümpiatulemustel oli nii palju poliitilist kaalu. Samal ajal vaatasime huviga nõukogude spordisüsteemi inimesi. Läänes mõtlesime, et nemad ei ole tingimata kurja süsteemi liikmed, vaid lihtsalt inimesed,*“ selgitas Keys. „*See oli kummaline. Meil on vaenlane, keda tahame võita, aga samal ajal ehitame silda, sest näeme spordikangelasi kui tunnetega inimesi nagu meiegi. On olemas suurepäraseid külma sõja lugusid, kuidas nõukogude kettaheitja armub USA jooksjasse ja nad abielluvad. Seega heaks ja pahaks jagunemine, aga ka erinevuste ületamine sportlaste kaudu. See meid võlus ja võlub ka praegu.*“

Aga millised teemad veel uurijaid paeluvad? Ning just noori uurijaid?

ISHPESi president Schut ütles, et nende suvekoolis oli tänavu 14 osalejat ning teemad varieerusid. Palju oleneb muidugi ülikoolidest ja juhendajatest, aga üks ikka esile tõusev teema on sugudega seotud küsimused. CESHi juhi Daphne Bolzi sõnul on sport ja poliitika hoolimata levinud loosungitest paratamatult omavahel seotud. „*Ajalooliselt on enimuuritud teemad kehaline kasvatus ja jalgpall. Jalgpall on ka praegu väga populaarne. Aga palju tehakse uurimusi ka spordiorganisatsioonidest. Näiteks paeluvad rahvusvahelised spordiorganisatsioonid uurijaid,*“ ütles Bolz. „*Aja möödudes muutub olevik minevikuks. Olen näinud uusi uurimusi 1970.-1980. aastate olümpiamängude kohta, Moskva olümpiamängude või külma sõja kohta. Mõnes mõttes on spordiajalugu hästi uuritud, sest mitmekesisus on olemas. Kuid teha on palju ja valdkond on uuteks ideedeks ning projektideks avatud.*“

Ei pääsenud seegi kord mööda akadeemilise spordiajaloo seisust või nõ tervisest. Arnd Krüger ütles Saksamaa spordiajaloolaste võimalusi kommenteerides, et samahästi võiks inimene olla taksojuht. Prantsusmaal on aga seis parem, sest kehalise kasvatus õpetajaks saamiseks tuleb läbida spordiajaloo

eksam. See annab paljudes ülikoolides spordiajaloolastele tööd. Õppejõude on 30-40 ringis. Olukord olevat päris hea ka Hispaanias ja Itaalias. Suurbritannias ei tööta spordiajaloolased mitte spordi ja kehalise kasvatusena seotud teaduskondades, vaid kuuluvad pigem sotsiaalteadusega tegelevatesse osakondadesse. Millised on või olid Arnd Krügeri arvates Euroopas spordiajaloo kuldsed ajad? „*Ma arvan, et kuldsed ajad on riigiti väga erinevad. Saksamaal on spordiajalool 200-aastane traditsioon. Praegu ollakse madalseisus. Natsismi perioodil pidi igal kehalise kasvatusena osakonnal olema oma doktorant. Kuna nad olid kõik kehalise kasvatusena õpetajad, ja paljud paralleelselt ka ajalooõpetajad, siis tehtigi oma doktoritöö spordiajaloolisel teemal,*“ kommenteeris Krüger. „*Teise maailmasõja järgsel perioodil neist paljud jätkasid. See tõmbas kaasa ka teisi huvilisi. 1960. aastate lõpus ja 1970. aastatel oli Lääne-Saksamaal 12-13 kehalise kasvatusena ajaloo professuuri. Nüüd on põhimõtteliselt poolteist. Teisalt, Hispaanias, Prantsusmaal ja Itaalias on spordiajalugu õitsemas.*“

Et teemale väärikas ja intrigeeriv punkt panna, küsisin Arnd Krügerilt mõneti valusa küsimuse. Kas teised teadlased võtavad spordiajaloolasi kui teadlasi tõsiselt? „*Seda küsimust on küsitud pool sajandit,*“ tõdes Krüger. „*Üha enam nõ traditsioonilisi ajaloolasi tegelevad spordiga seotud teemadega. Kehalise kasvatusena osakondades on ju sada aastat rõhutatud, et sport on tähtis ja seda tuleks põhjalikult analüüsida. Nüüd püüavad ajaloolased seda teha. Ja nende metoodika ning ettevalmistus kipuvad olema paremad. Seega, jällegi on toimunud nihe pigem briti mudeli poole, milles sport on kuulunud pigem sotsiaal- ja majandusteadusena alla. Selline vaatepunkt levib üha enam ka teistes riikides. Mis on erinevate teadmiste levimise mõttes valdkonnale hea,*“ lõpetas Krüger.

Täienduseks Johannese kokkuvõttele võib öelda, et kongressi mitmetes ettekannetes keskenduti spordiajaloo enda uurimise erinevatele tahkudele, samuti tutvustati erinevatele veebiplatvormidele loodavaid andmebaase, mis võimaldavad väga mitmekülgseid analüüse ja uuringuid teha. Näiteks andsid Patrick Clastres, Florence Carpentier ja Helena Klima ülevaate Lausanne'i ülikooli teadusprojektist „Rahvusvahelise olümpiakomitee liikmed 1894-1972. Riikideülese eliidi prosopograafia“, mille tulemusena peaks 2023. aasta jooksul avanema põhjalik biograafiline andmebaas.

Väga põnev tundus olevat ka (juba eespool mainitud prantslaste) Nantes'i ülikooli õppejõu Sylvain Dufraissee' koordineeritud projekti Sportnaouka raames valmiv andmebaas, mis koondab enesesse põhjalikke eluloolisi ülevaateid NSV Liidu sporditegelastest, kes tegutsesid rahvusvahelistes spordiorganisatsioonides. Kogutud andmete põhjal loodetakse analüüsida nõukogude spordijuhtide rahvusvahelistumise protsessi, inimesi, kes rahvusvahelises spordiliikumises tiirlesid ning kas ja kuidas nad mõjutasid tehtud otsuseid. Uurimisrühma liikmed olid selleks teinud põhjalikku tööd Venemaa arhiivides, aga käinud olid nad muuhulgas ka Tallinnas siinleiduvaga tutvumas. Ometigi oli eestlastel pärast ettekannet tekkinud vestlusringis võimalus prantslastele nii mõnigi uus infokild

kohelelt poetada. Prantslaste delegatsiooni kuulunud Boris Vinogradovi (samuti Nantes'i ülikoolist) üheks uurimisteenaks on Prantsuse ja NSV Liidu autotööstuste kokkupuutepunktid, sealhulgas sportautode ja vormelite konstrueerimine ning tootmine Eestis. Selleski vallas said prantslased siitpoolt nii mõneleki küsimusele vastuse.

Rohkelt ettekandeid vaatles spordi ja diplomaatia vahetordi – sport diplomaatia osana või tööriistana, sporti riikidevaheliste vastuolude leevendajana, sportlikku läbikäimist vaatamata üldisele diplomaatilisele jahedusele jne. Selle teemavaldkonnaga haakus ka Johannese ettekanne Eesti NSV rahvusvahelistest spordisuhetest 1950.-60. aastatel ning märkidest vähem suletud ühiskonnast kui võiks eeldada. Et Johannes oli ainus enda sessioonis kohalolnud ettekandja ning et veebiettekanded veidi tõrkusid, siis jäi hulgaliselt aega mõnusaks vestlusringiks Eesti, NSV Liidu, aga ka Ida-Saksa spordi teemadel eestlaste, prantslaste ja Arnd Krügeri osalusel.

Daimar vaatles oma ettekandes 1950.-60. aastate nõukogude elu-olu ja treeningprotsessi peegeldust sportlase isiklikus kirjavahetuses. Vaatlusalusteks olid Hubert ja Aime Pärnakivi teineteisele saadetud kirjad aastatest 1952-1961. Kuigi Daimarit kimbutas mõningane ajahäda (sessioonis oli viis ettekannet tavapärase nelja või isegi kolme asemel, aga sessioon ikka sama pikk), jagus täiendavaid küsimusi tallegi.

Kongressi üldine töökorraldus oli üheaegselt lihtne ja keeruline. Koroonaaastast tingituna ei toimunud ava- ega lõpuüritusi, samuti ekskursioone ja väljasõite. Teisest küljest tuli hakkama saada Zoomi e-keskkonna „talsutamisega“ ning programmi koostamisel tuli arvestada suurte ajavahedega. Õhtusele ajale ei saanud paigutada näiteks Sapporost ega varahommikusse Illinoisist tehtavat ettekannet. Ruumides tuli kanda maske ning enamik esinejaid tegid seda ka ettekande ajal. Üldiselt saadi hakkama nii ühe kui teisega ning üldine õhkkond oli mõistev. Kohalolijate olekust oli tunda rõõmu, et üle pika aja saadi jälle silmast silma vestelda või kasvõi koos pilti teha.

Kongressi raames toimunud ISHPESi peaassambleel anti traditsiooniliselt ülevaade ühingu tegevusest, liikmeskonnast ning rahalistest vahenditest. Oli ka juhtkonna valimise aasta. Nagu juba öeldud, pani 2009. aastast presidendi rollis olnud Annette Hofmann selle ameti maha. Kohvipausi vestluses ütles ta, et teeb seda üldiselt rahuliku südamega, kuigi väike kurbusenoot käib ikka asjaga kaasas. Annette sõnul on ta haaratud ka ülemaailmse sporditeaduste katusorganisatsiooni ICSSPE (International Council of Sport Science and Physical Education) tegevusse (käesoleva aasta mais valiti ta selle asepresidendiks) ja kahel rindel tõsiselt tegutsemiseks jääb aega ning jõudu napiks. Vahetus ka ISHPESi peasekretär. Sandra Heckilt (kes samuti ICSSPE juhatusse kuulub) võtab ameti üle prantslanna Sandie Beaudouin, kes töötab igapäevaselt koos Pierre-Olaf Schutigaga Pariisis. Ülejäänud ameteid polnud ISHPESi nõukogu veel lõplikult kokku leppinud ning need tehakse teatavaks hiljem. ISHPESi liikmeskond oli taaskord langenud alla 100. Sedasi oli see ka 2017. aastal kui kongress toimus

poliitiliselt ebastabiilses Egiptuses. Vahepealsetel aastatel kõikus liikmete arv 140 ümber. Arvatavasti läheb seekordne peaassamblee ajalukku kohal olnud inimeste arvu poolest. Kokku oli neid kuus – lahkuv president, lahkuv peasekretär, ametisse astuv president, kaks eestlast ning austerlane Rudolf Müllner.

Pildil peaassambleest osavõtjad (vasakult): uus ISHPES president Pierre-Olaf Schut, vana president Annette R. Hofmann, Daimar Lell, senine peasekretär Sandra Heck, Johannes Vedru ja Rudolf Müllner

Järgmisel aastal peavad CESH ja ISHPES oma kokkusaamisi tavapäraselt jälle eraldi. ISHPESi liikmed kogunevad (praeguste plaanide kohaselt) 29. juunist 2. juulini konverentsile Oslosse ning CESHi liikmed 21.-23. septembrini kongressile Bukaresti.

MEENUTATI AKSEL TIIKI

14. mail saanuks spordimuuseumi asutaja ja meie seltsi esimene auliige Aksel Tiik 100-aastaseks. Kahjuks pole ta meie hulgas enam kui kümme aastat, täpsemalt 30. augustist 2010, aga spordiajalukku jääb tema nimi alatiseks.

Kevadel ei võimaldanud see kuri viirus meil mälestuspäeva korraldada ja nii koguneti Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi Aksel Tiiki meenutama 16. septembril. Kohale oli tulnud mitmeid tema endisi töökaaslasi, õpilasi, võimlemisrühmade liikmeid jt tema, kui suurepärase võimlemispedagoogi ja spordiajaloolase austajaid.

Osavõtjad Natalja Taivere, Taso Tooming, Karita Vard, Linda Jaanson, Reet Sahku ja Vello Kask

Meenutuspäeva sissejuhatuseks andis Aksel Tiigi eluteest ülevaate Enn Mainla, kes rõhutas tema teedrajavat rolli Eesti spordiajaloo kogumisel ja säilitamisel. Ainuüksi spordimuuseumi käivitamine oleks ühe inimese elutööks piisav, aga Aksel Tiiki elutöö teine pool oli pühendatud võimlemispedagoogi tööle nii kogu EPA kehalise kasvatuses suunamisel kui ka konkreetselt võimlemistunde andes. Just meeste võimlemise edendajana tegutsedes kutsus ta ellu ja juhendas EPA õppejõudude nn turniselti ligi neli aastakümnet ja viisteist aastat ka ESTIKO tervisevõimlemise meesterühma. Ka jäi Aksel Tiik seotuks spordimuuseumiga teadusnõukogu liikmena aastakümneteks ja Mainla peab just Aksel Tiiki üheks oma suunajaks ja õpetajaks spordiajaloo vallas.

Aksel Tiigi kolleegid EPA päevilt Tõnu Luik ja Jakob Proovel (*fotol*) meenutasid aegu, kui Aksel töötas EPA kehalise kasvatuses kateedri juhatajana, alati korrektne, täpne ja sõbralik. EPA meeste võimlemisrüh-

mas kaasa löönud emeriitprofessor Toivo Järvis (*fotol*) tõi esile Aksel Tiigi erilist harjutusvara, vahendite hulgast ei puudunud ka raske võimlemispink, mida kuue mehega päris andis pea kohale tõsta, et painutusharjutusi teha. Ka Estiko võimlemisrühma aktiivne liige Taso Tooming oli seda meelt, et harjutustest Akselil puudu ei tulnud, iga tund oli isemoodi ja huvitav. Võimlemine tavapäraselt lõppes võrkpallimänguga ja selle kohta oli kõigil meelde jäänud Akseli nn pedagoogiline vile, mis kõlas siis, kui üks võistkond oli väga taha jäänud ja selle märguande järgi anti punkt just neile, kaotajatele, et nende mängulusti tõsta.

Meenutusi ja mälestuskilde jätkus ka mitmel teisel osalejal, millest kõigest jäi kõlama äratundmine, et mälestused Aksel Tiigist ei kustu.

KÜLAS OLII RIHO SUUN

Märt Ibrus

20. septembril taaskogunenud Tallinna osakonnal oli rõõm kohtuda jalgrattur Riho Suunaga. Eelmisel aastal 60.-ndat sünnipäeva tähistanud rattamees oli kutsutud juba tollal, ent koroona tingimustes tuli kutset kahel korral uuendada. Nüüd sai siis kohtumine (*pildil*) teoks.

1985. aasta Eesti parim meessportlane (sai sel aastal ka NL teeneliseks meistersportlaseks) alustas oma lugu loomulikult lapsepõlvest ja ala valikust. See oli üsna juhuslik. Rattasõidu isu oli suur, ent tollane isiklik sõiduriist Ereliaukas varastati ja nii seadis ta sammud Tartus treener Mati Taba juurde, kes tegutses Tööjõureservide all. Seal oli mõnus grupp, küll veidi vanemad poisid, teiste seas ka Andrus Ansip, ent seda innustavam. Igal juhul vanemate poolt soositud akordioniõpe jäi peagi unarusse. Riho Suun peab just seltskonda noortesportlaseks, sel on arenguks tähtis roll. Kõik läks tal väga libedalt, noorteklassis tulid võidud suht lihtsalt. Tööjõureservides küll osakond 1975–76 suleti, ent Rein Kirsipuu korjas ta üles ja kutsus Dünamosse. Peagi oli ta NL noortekoondise radaril, 1976 täitis meistrinormi, 1977 oli kriteeriumisõidus NL noortemeister ja

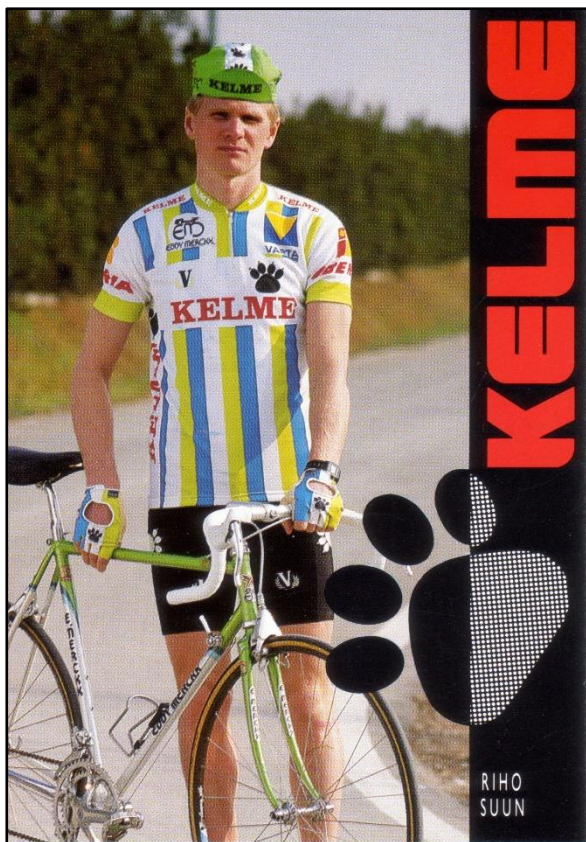

*Riho Suun (esiplaanil paremalt 2., temast tagapool paremalt 3. Aavo Pikkuus)
Eesti NSV tänavasõidu meistrivõistluste Tallinna etapil 1970. aastail*

1978 käis Washingtonis juunioride MM-il, küll paraku varuvõistlejana. Seal oli koondis samas väga edukas. 1979 kaasati ta juba NL täiskasvanute koondisse, seal olid olud üsnagi karmid, baltlastesse suhtuti erinevalt, ent Aavo Pikkuus tegi noorele mehele nõ katust. Tänapäeval on ratturid spetsialiseerunud erinevatele suundadele, tollal olid kõik sisuliselt universaalsed. Kuigi tiitlivõistluste tarvis olid koondises olemas valikukriteeriumid, tehti ikka teatud isikute puhul muudatusi. 1981 sai ta MM-il oma karjääri parima koha – setsmenda. MM peeti Prahas ja seal olid olud NL koondise jaoks soodsad, Andrei Vedernikov tuli ka maailmameistriks, ometi hinnati seda võistlust just Suuna suureks võimaluseks. Ta pidi siiski palju musta tööd tegema ehk sisuliselt end ohverdama. Tuuridel oli

ta tihti esimestel päevadel ülivõimas, taktikaliselt aga veel roheline ning nii tuli kokkuvõttes kõrgelt kohalt taanduda. Ise hindabki ta, et parimad võimalused ja šansid olid tal just ühepäevasõitudele. Tolle aja tingimustes sai ta küllalt hästi tasustatud. Mitu korterit, autoostuload, eraviisilised ärivõimalused. Ametlikest preemiast said nad ise siiski vaid mõne protsendi. Nad olid ju tollal vormiliselt amatöörspordlased, kontakte proffidega ikka tekkis ja ka ühiseid võistlusi. Nt Luksemburgi tuuril sai ta mitu etapivõitu, samas pidi tunnistama, et proffide jaoks ei olnud see tuur esimene prioriteet. 1989 siirdus ta ise Kelme profiklubisse. Paraku suurt õhinat enam polnud, kuigi sponsor nõudis maksimumi. Üldiselt olid proffidel suuremad eelised võrreldes sotsmaade amatööridega eeskätt hooldetiimi osas, samuti tehnoloogias ning professionaalsemas treeningu ja puhkuse balansi planeerimises.

Suun kiitis Jaanus Kuuma, kellelt sai palju kasulikke näpunäiteid ja infot, kuidas oma treeninguid ja tegemisi planeerida. Ometi tuli 1990.-ndate algul kõigele järsk lõpp, Suun otsustas asja lõpetada. Kuna tal on ingerlase taust, sai ta kutse Soomest ja nii siirduski sinna elama-töötama. Märkis, et teenis seal ühe aastaga rohkem kui rattasõiduga kokku. Ärivaist aitas, aastast 1994 on ta AS Plaadipunkt juhataja, sellega tegeleb ta tänaseni. Keraamilisi plaate müüvad nad kahes Tallinna ja ühes Tartu kaupluses. Suun on kahe lapse isa ja vanaisa. Lapsed spordiga ei tegele.

*Riho Suun postkaardil klubi Kelme varustuses 1990. aastate alguses
ja nüüd kohtumisõhtul klubis Raavis*

Üldiselt on Suun oma karjääriga igati rahul. Traumasid oli, see on selle ala eripära. Aga ei kurda, tervis on igati korras. Käib siiani harrastajana rattaga sõitmas. Mägedes on sõitjad üldiselt kontsentreeritumad, kukkumisi juhtub rohkem tavamaal, suures grupis. Tähtis võit tuli 9. mail 1985 Rahutuuri Moskva etapil. Mingit psüühilist survet enne seda sõitu ei olnud, tagantjärgi muidugi veidi palagani oli.

Mitmed viimati nimetatud teemad tulid käsitlesele just küsimuste voorus. Küsiti ka tema arvamust ülipikkade velotuuride kohta. 3 nädalat on muidugi pikk katsumus, kuid need on pikkade traditsioonidega võidusõidud. Algul sõideti ka ju lausa kruusateedel. Mägietaapid on tehtud lühemaks, tavaetappi ei saa lühemaks – 100 km – teha, sest siis sõidetaks suure tempoga end ribadeks. Varem sõideti vahel ühe päevaga ka mitu etappi, seda enam pole. Samas on tuuridel abiteenindus suuresti edasi arenenud. Hügieen, toitlustus, transport mägedest, puhkus, kõik on ülimalt hästi organiseeritud.

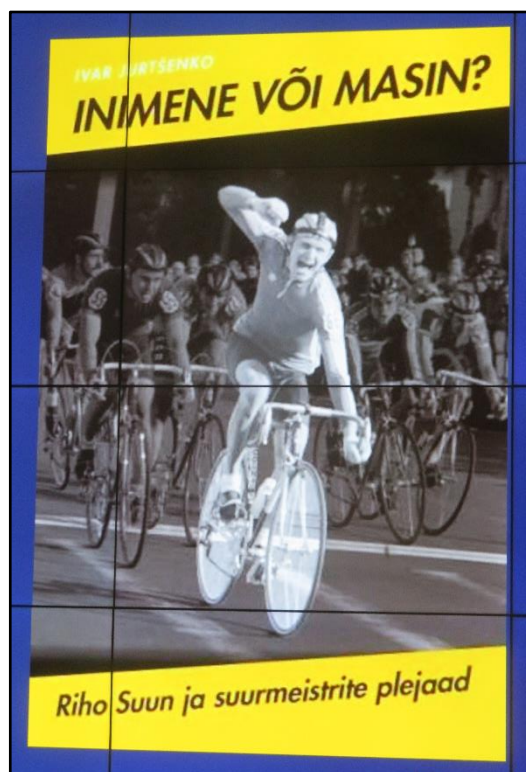
GEORG HACKENSCHMIDTI RAAMATUAUHIND

24. septembril Olümpiaakadeemia olümpiakonverentsil Lydia sündmuskeskuses anti välja Georg Hackenschmidt raamatuauhind 2020. aastal ilmunud parimale spordiraamatule. Žürii otsusel andsid EOA president, ESAS värske liige Neinar Seli (*pildil keskel*) ja ESOM juhatuse liige Siim Randoja (*pildil paremal*) auhinna üle Ivar Jurtšenkole (*seljaga*) jalgratturist Riho Suunast jutustava raamatu „Inimene või masin“ eest.

Ivar Jurtšenko Georg Hackenschmidt'i raamatuauhinnaga ja tema raamatu kaas

INFORMATSIOONIKS!

ESAS liikmemaks on 8 eurot (pensionäridel **5 eurot**). Üldkogu otsusel on **liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad**. Liikmemaksu vabastus kehtib ka auliikmetele. Loomulikult pole liikmemaksust vabastatud keelatud seltsi oma panusega toetada. Seltsi sisseastumismaks on **2 eurot**.

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik üle kanda **Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi esimehele Enn Mainla (Rüütli 15, Tartu 51007, tel 56497632, E-mail: enn.mainla@gmail.com) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (tel 6770829 või 59196767).

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

Kasutatud ESOM ja ESAS kodulehel ilmunud materjale.

**Fotod: ESOM fotokogu, Toomas Aring, Daimar Lell, Mait Luha, Enn Mainla,
Jaan Roomets, Johannes Vedru**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr 99
koostas ja toimetas Enn Mainla**